

**European Charter
for Regional
or Minority Languages**

**Charte européenne
des langues régionales
ou minoritaires**

**Europeisk stadga om
landsdels- eller
minoritetsspråk**

**SWEDISH VERSION
UNOFFICIAL TRANSLATION**

EUROPEISK STADGA OM LANDSDELS- ELLER MINORITETSSPRÅK

Inledning

Europarådets medlemsstater som har undertecknat denna stadga,

som beaktar att Europarådets syfte är att skapa en fastare enhet mellan medlemsstaterna, i synnerhet för att skydda och förverkliga de ideal och principer som utgör deras gemensamma arv,

som anser att värnandet om historiska landsdels- eller minoritetsspråken i Europa, av vilka somliga riskerar att utslockna, bidrar till att upprätthålla och utveckla Europas kulturella rikedom och traditioner,

som anser att rätten att använda landsdels- eller minoritetsspråk i det privata eller offentliga livet är en omistlig rättighet som stämmer överens med principerna i Förenta Nationernas internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter och med andan i Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna,

som beaktar det arbete som utförts inom KSSE och särskilt slutakten från Helsingfors 1975 och dokumentet från Köpenhamnsmötet 1990,

som betonar värdet av en mångkulturell miljö och flerspråkighet och som anser att skydd och främjande av landsdels- eller minoritetsspråk inte skall gå ut över de officiella språken och behovet att lära sig dem,

som är medvetna om att skydd och främjande av landsdels- eller minoritetsspråk i olika länder och regioner i Europa utgör ett viktigt bidrag till uppbyggandet av ett Europa som vilar på demokratiska principer och kulturell mångfald inom ramen för nationell suveränitet och territoriell integritet,

som beaktar de särskilda förhållanden och historiska traditionerna i olika regioner av de europeiska staterna,

har kommit överens om följande:

Del I Allmänna bestämmelser

Artikel 1 Definitioner

I denna stadga avses med

a) "landsdels- eller minoritetsspråk" språk

i) språk som av hävd används inom ett visst territorium i en stat av den statens medborgare, vilka utgör en grupp som i numerärt hänseende är mindre än resten av befolkningen i den staten, och

ii) som skiljer sig från det eller de officiella språken i den staten;

uttrycket inbegriper inte vare sig dialekter av det eller de officiella språken i staten eller språk som talas av invandrare,

b) "territorium där landsdels- eller minoritetsspråket används" det geografiska område där språket i fråga är uttrycksmedel för så många människor att detta motiverar de olika åtgärder för skydd och främjande som avses i denna stadga,

c) "territoriellt obundna språk" språk som används av en stats medborgare och som avviker från det eller de språk som används av resten av den statens befolkning men som inte kan identifieras med ett bestämt område i den staten, trots att det eller de av hävd har använts på statens territorium.

Artikel 2 **Åtaganden**

1. Varje part förbinder sig att tillämpa bestämmelserna i del II på samtliga landsdels- eller minoritetsspråk som talas inom dess territorium och svarar mot definitionen i artikel 1.

2. I fråga om vart och ett av de språk som i enlighet med artikel 3 anges vid ratificeringen eller godkännandet förbinder sig parterna att tillämpa minst 35 stycken eller punkter som valts ut bland bestämmelserna i del III av stadgan, inbegripet åtminstone tre från vardera artikel 8 och 12 samt en från vardera artikel 9, 10, 11 och 13.

Artikel 3 **Praktiska åtgärder**

1. Varje fördragsslutande stat skall i sitt ratifikations- eller godkännandeinstrument ange varje landsdels- eller minoritetsspråk eller officiellt språk som används mindre allmänt inom partens hela territorium eller en del därav och på vilket de enligt artikel 2.2 utvalda styckena skall tillämpas.

2. En part får när som helst senare meddela generalsekreteraren att den åtar sig de förpliktelser som följer av bestämmelserna i varje annat stycke i stadgan som inte redan har angetts i dess ratifikations- eller godkännandeinstrument, eller att den kommer att tillämpa stycke 1 i denna artikel på andra landsdels- eller minoritetsspråk eller på andra officiella språk som används mindre allmänt inom partens hela territorium eller en del därav.

3. De åtaganden som avses i föregående stycke skall anses utgöra en integrerande del av ratificeringen eller godkännandet och skall ha samma verkan räknat från den dag då meddelandet lämnades.

Artikel 4

Gällande skyddssystem

1. Ingenting i denna stadga skall tolkas som en inskränkning eller försämring av någon av de rättigheter som garanteras i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna.
2. Bestämmelserna i denna stadga skall inte inverka på sådana gynnsammare bestämmelser om status för landsdels- eller minoritetsspråk eller det regelverk för dem som tillhör minoriteter som kan finnas hos en part eller som tillgodoses genom lämpliga bilaterala eller multilaterala internationella överenskommelser.

Artikel 5

Gällande förpliktelser

Ingenting i denna stadga får tolkas så att det berättigar till någon verksamhet eller några åtgärder som strider mot syftet i Förenta Nationernas stadga eller mot andra folkrättsliga åtaganden, inbegripet principen om staters suveränitet och territoriella integritet.

Artikel 6

Information

Parterna förbinder sig att tillse att berörda myndigheter, organisationer och personer informeras om rättigheterna och skyldigheterna enligt denna stadga.

Del II

Mål och principer enligt artikel 2.1

Artikel 7

Mål och principer

1. I fråga om landsdels- eller minoritetsspråk på territorier där sådana språk används, och i enlighet med situationen skall parterna bygga sin politik, lagstiftning och praxis på följande målsättning och principer:

- a) erkännande av landsdels- eller minoritetsspråk som uttryck för kulturell rikedom,
- b) respekt för det geografiska området för varje landsdels- eller minoritetsspråk för att trygga att gällande eller ny administrativ indelning inte utgör hinder för främjande av ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,
- c) behov av beslutsamma åtgärder för att främja landsdels- eller minoritetsspråk i syfte att skydda dem,
- d) underlättande och/eller uppmuntran att i tal och skrift använda landsdels- eller minoritetsspråk i det offentliga och privata livet,
- e) upprätthållande och utvecklande av förbindelser på de områden som omfattas av denna stadga mellan grupper som använder ett landsdels- eller minoritetsspråk och andra grupper inom samma stat som använder ett språk i samma eller liknande form, samt upprättande av kulturella förbindelser med andra grupper i staten, vilka använder andra språk,

- f) tillhandahållande av lämpliga former och medel för undervisning i och studium av landsdels- eller minoritetsspråk på alla vederbörliga nivåer,
- g) tillhandahållande av möjligheter för dem som inte talar ett landsdels- eller minoritetsspråk och som bor i det område där landsdels- eller minoritetsspråket används att lära sig detta om de så önskar,
- h) främjande av studium och forskning i landsdels- eller minoritetsspråk vid universitet och motsvarande läroanstalter,
- i) främjande av transnationellt utbyte i lämpliga former på de områden som omfattas av denna stadga för landsdels- eller minoritetsspråk som används i samma eller liknande form i två eller flera stater.

2. Parterna förbinder sig att, om det inte redan har skett, avskaffa varje oberättigad åtskillnad, undantag, restriktion eller preferens som gäller användningen av ett landsdels- eller minoritetsspråk och som syftar till att motverka eller äventyra dess fortbestånd eller utveckling. Vidtagande av särskilda åtgärder till förmån för landsdels- eller minoritetsspråk skall inte betraktas som diskriminering av dem som brukar mera allmänt använda språk, om syftet med dessa åtgärder är att främja likhet mellan dem som använder landsdels- eller minoritetsspråk och resten av befolkningen eller att på lämpligt sätt ta hänsyn till deras särskilda förhållanden.

3. Parterna förbinder sig att genom lämpliga åtgärder främja ömsesidig förståelse mellan alla språkliga grupper i respektive land och särskilt verka för att respekt, förståelse och tolerans för landsdels- eller minoritetsspråk inkluderas bland målen för undervisning och utbildning i deras länder och att uppmuntra massmedierna att sträva efter samma mål.

4. När parterna fastställer sin politik i fråga om landsdels- eller minoritetsspråkspolitik skall de beakta de behov och önskemål som uttrycks av språkgrupperna i fråga. De uppmuntras att vid behov upprätta organ för att bistå myndigheterna i alla frågor som gäller landsdels- eller minoritetsspråk.

5. Parterna förbinder sig att i tillämpliga delar följa principerna i styckena 1 till 4 i fråga om territoriellt obundna språk. I fråga om dessa språk skall emellertid arten och omfattningen av de åtgärder som skall vidtas för att genomföra denna stadga bestämmas på ett smidigt sätt, med beaktande av de berörda språkgruppernas behov och önskemål och med respekt för deras traditioner och särdrag.

Del III

Åtgärder för att främja användning av landsdels- eller minoritetsspråk i samhällslivet i enlighet med åtagandena i artikel 2.2

Artikel 8 Utbildning

1. Parterna förbinder sig till följande i fråga om utbildning på det territorium där landsdels- eller minoritetsspråk används, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk, och utan att försämra undervisningen i statens officiella språk:

- a) i) att tillhandahålla förskoleundervisning på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- ii) att tillhandahålla en väsentlig del av förskoleundervisningen på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- iii) att tillämpa de åtgärder som avses i antingen i eller ii, åtminstone för de elever vilkas familjer anhåller därom och vilkas antal bedöms vara tillräckligt, eller
- iv) att gynna och/eller uppmuntra tillämpning av de åtgärder som avses i punkterna i till iii, om myndigheterna inte har direkt behörighet inom förskoleundervisningen,
- b) i) att tillhandahålla undervisning i de lägre årskurserna i grundskolan på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- ii) att tillhandahålla en väsentlig del av undervisningen i de lägre årskurserna i grundskolan på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- iii) att tillse att i undervisningen i de lägre årskurserna i grundskolan som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- iv) att tillämpa någon av de åtgärder som avses i punkterna i till iii, åtminstone för de elever vilkas familjer anhåller därom och vilkas antal bedöms vara tillräckligt,
- c) i) att tillhandahålla undervisning i de högre årskurserna i grundskolan och inom mellanstadieutbildningen på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- ii) att tillhandahålla en väsentlig del av undervisningen i de högre årskurserna i grundskolan och inom mellanstadieutbildningen på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- iii) att tillse att i undervisningen i de högre årskurserna i grundskolan och inom mellanstadieutbildningen som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- iv) att tillämpa någon av de åtgärder som avses i punkterna i till iii, åtminstone för de elever vilkas familjer anhåller därom och vilkas antal bedöms vara tillräckligt,
- d) i) att tillhandahålla teknisk utbildning och yrkesutbildning på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- ii) att tillhandahålla en väsentlig del av den tekniska utbildningen och yrkesutbildningen på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- iii) att tillse att i den tekniska utbildningen och yrkesutbildningen som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- iv) att tillämpa någon av de åtgärder som avses i punkterna i till iii, åtminstone för de elever vilkas familjer anhåller därom och vilkas antal bedöms vara tillräckligt,
- e) i) att tillhandahålla universitetsutbildning och annan högre utbildning på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller

ii) att tillhandahålla resurser för studium av dessa språk som ämnen på universitetet eller inom den högre utbildningen , eller

iii) att uppmuntra och/eller tillåta att universitetsutbildning eller andra former av högre utbildning tillhandahålls på landsdels- eller minoritetsspråk eller resurser för studium av dessa språk som studieämnen vid universitet eller inom annan högre utbildning, om det till följd av statens roll inom den högre utbildningen inte är möjligt att tillämpa punkterna i och ii,

f) i) att tillse tillhandahållande av kurser för vuxenutbildning och vidareutbildning, som i huvudsak eller helt och hållet har landsdels- eller minoritetsspråk som undervisningsspråk, eller

ii) att erbjuda dessa språk som ämnen inom vuxenutbildningen och vidareutbildningen, eller

iii) att gynna och/eller uppmuntra att dessa språk erbjuds som ämnen inom vuxenutbildningen och vidareutbildningen, om de myndigheterna saknar direkt behörighet inom vuxenutbildningen,

g) att vidta åtgärder för att tillgodose undervisning i historia och kultur som hänför sig till landsdels- eller minoritetsspråket i fråga,

h) att tillhandahålla grundutbildning och fortutbildning av lärare som behövs för att genomföra de av punkterna a till g som har godtagits av en part,

i) att inrätta ett eller flera övervakningsorgan för att följa vidtagna åtgärder och uppnådda framsteg som gäller upprättande eller utvecklande av undervisning i landsdels- eller minoritetsspråk och för att periodiskt avge rapport om sina resultat, vilka skall offentliggöras.

2. I fråga om utbildning och avseende andra territorier än de på vilka landsdels- eller minoritetsspråk används av hävd, förbinder sig parterna att tillåta, uppmuntra eller tillhandahålla undervisning på eller i landsdels- eller minoritetsspråket i fråga på alla lämpliga utbildningsnivåer, om antalet personer som använder språket i fråga motiverar detta.

Artikel 9 **Rättsväsendet**

1. Parterna förbinder sig till följande i de domkretsar där antalet bosatta personer som använder landsdels- eller minoritetsspråk är tillräckligt för nedan angivna åtgärder, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk och på villkor att utnyttjandet av möjligheterna enligt detta stycke av domstolen bedöms inte hindra en rättsenlig handläggning,

a) i brottmål:

i) att tillse att domstolarna, på begäran av en part i målet, håller rättegången på landsdels- eller minoritetsspråk, och/eller

ii) att ge en anklagad rätt att använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk, och/eller

iii) att tillse att inlagor och bevisning, i skriftlig eller muntlig form, inte får avvisas enbart med motiveringen att de är upprättade på ett landsdels- eller minoritetsspråk, och/eller

iv) att på begäran tillhandahålla handlingar hänförliga till ett rättsligt förfarande på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, om det behövs med hjälp av tolkar och översättningar, utan att detta medför extra kostnader för de berörda personerna,

b) i tvistemål:

i) att tillse att domstolarna, på begäran av en part i målet, håller rättegången på landsdels- eller minoritetsspråk, och/eller

ii) att, när en part i en tvist måste inställa sig personligen i rätten, tillåta att han eller hon får använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk, utan att detta medför extra kostnader, och/eller

iii) att tillåta att handlingar och bevisning läggs fram på ett landsdels- eller minoritetsspråk, om det behövs med hjälp av tolkar och översättningar,

c) vid förvaltningsmål inför domstol,

i) att tillse att domstolarna, på begäran av en part i målet, håller rättegången på landsdels- eller minoritetsspråk, och/eller

ii) att, när en part i en tvist måste inställa sig personligen i rätten, tillåta att han eller hon får använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk, utan att detta medför extra kostnader, och/eller

iii) att tillåta att handlingar och bevisning läggs fram på ett landsdels- eller minoritetsspråk, om det behövs med hjälp av tolkar och översättningar,

d) att vidta åtgärder för att tillse att tillämpningen av b.i och b.iii samt c.i och c.iii och anlita de tolkar och översättningar som behövs inte innebär extra utgifter för de berörda personerna.

2. Parterna förbinder sig

a) att inte vägra att godkänna giltigheten av juridiska dokument som upprättats inom staten, enbart med motiveringen att de är skrivna på ett landsdels- eller minoritetsspråk, eller

b) att inte vägra att godkänna giltigheten av juridiska dokument upprättade parterna emellan i landet, enbart med motiveringen att de är skrivna på ett landsdels- eller minoritetsspråk, och att tillåta att de kan åberopas mot tredje part som inte använder språket i fråga, förutsatt att innehållet i handlingarna görs tillgängligt för dem av den eller de personer som åberopar handlingarna, eller

c) att inte vägra att godkänna giltigheten av juridiska dokument upprättade parterna emellan i landet, enbart med motiveringen att de är skrivna på ett landsdels- eller minoritetsspråk.

3. Parterna förbinder sig att på landsdels- eller minoritetsspråken tillhandahålla de viktigaste lagtexterna och de texter som särskilt hänför sig till dem som använder dessa språk, om texterna inte tillhandahålls på annat sätt.

Artikel 10 Förvaltningsmyndigheter och samhällsservice

1. I sådana förvaltningsdistrikt i en stat där antalet invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk motiverar de åtgärder som anges nedan, och i enlighet med situationen för varje språk, förbinder sig parterna i rimlig utsträckning

- a) i) att tillse att förvaltningsmyndigheterna använder landsdels- eller minoritetsspråken, eller
 - ii) att tillse att de tjänstemän som är i kontakt med allmänheten använder landsdels- eller minoritetsspråken i sitt umgänge med personer som kontaktar dem på ett sådant språk, eller
 - iii) att tillse att de som använder landsdels- eller minoritetsspråk får göra framställningar i skriftlig eller muntlig form och få svar på dessa språk eller
 - iv) att tillse att de som använder landsdels- eller minoritetsspråk får göra framställningar i skriftlig eller muntlig form på dessa språk, eller
 - v) att tillse att handlingar som inges av dem som använder landsdels- eller minoritetsspråk och som är upprättade på dessa språk anses giltiga,
- b) att tillhandahålla ofta förekommande förvaltningstexter och formulär avsedda för befolkningen på landsdels- eller minoritetsspråk eller i tvåspråkig version,
- c) att tillåta förvaltningsmyndigheterna att upprätta handlingar på ett landsdels- eller minoritetsspråk.

2. I fråga om lokala och regionala myndigheter inom vilkas territorier antalet invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk är tillräckligt för att motivera följande åtgärder, förbinder sig parterna att tillåta och/eller uppmuntra

- a) användning av landsdels- eller minoritetsspråk inom den regionala eller lokala myndigheten,
- b) möjlighet för dem som använder landsdels- eller minoritetsspråk att göra framställningar i muntlig eller skriftlig form på dessa språk,
- c) att regionala myndigheter ger ut sina officiella handlingar även på landsdels- eller minoritetsspråken i fråga,
- d) att lokala myndigheterna ger ut sina officiella handlingar även på landsdels- eller minoritetsspråken i fråga,
- e) att regionala myndigheter vid sina sammanträden använder landsdels- eller minoritetsspråk utan att för den skull det eller de i staten använda officiella språken utesluts,
- f) att lokala myndigheter vid sina sammanträden använder landsdels- eller minoritetsspråk, utan att för den skull det eller de i staten använda officiella språken utesluts,
- g) att traditionella och korrekta ortnamnsformer på landsdels- eller minoritetsspråk används eller införs, jämsides med namnen på det eller de officiella språken, om det behövs.

3. I fråga om samhällsservice från förvaltningsmyndigheterna eller av andra personer som handlar på deras uppdrag, förbinder sig parterna på det territorium där landsdels- eller minoritetsspråk används, i enlighet med situationen för varje språk och i rimlig utsträckning,

a) att tillse att landsdels- eller minoritetsspråk används vid tillhandahållande av tjänsterna i fråga, eller

b) att tillåta dem som använder landsdels- eller minoritetsspråk att göra framställningar och erhålla svar på dessa språk,

c) att tillåta dem som använder landsdels- eller minoritetsspråk att göra framställningar på dessa språk.

4. Parterna förbinder sig att vidta en eller flera av följande åtgärder för att uppfylla de åtaganden i styckena 1, 2 och 3 som de har antagit:

a) översättning eller tolkning vid behov,

b) anställning och, där det behövs, utbildning av ett erforderligt antal tjänstemän och andra offentligt anställda,

c) att så långt möjligt tillmötesgå framställningar från offentligt anställda med kunskaper i ett landsdels- eller minoritetsspråk att bli förordnade i det territorium där språket används.

5. Parterna förbinder sig att tillåta att släktnamn används eller antas på landsdels- eller minoritetsspråk på begäran av de berörda.

Artikel 11

Massmedia

1. Parterna förbinder sig till följande för dem som använder landsdels- eller minoritetsspråk på de territorier där dessa språk talas, i enlighet med situationen för varje språk, i den utsträckning som de offentliga myndigheterna är direkt eller indirekt behöriga och har befogenhet eller inflytande i frågan samt med respekt för principen om massmediernas oberoende och självständighet,

a) i den utsträckning radio och TV står i allmänhetens tjänst,

i) att tillse att åtminstone en radiostation och en TV-kanal inrättas på landsdels- eller minoritetsspråk, eller

ii) att uppmuntra och/eller underlätta inrättande av åtminstone en radiostation och en TV-kanal på landsdels- eller minoritetsspråk, eller

iii) att vidta lämpliga åtgärder för att radiostationer och TV-kanaler skall tillhandahålla program på landsdels- eller minoritetsspråk,

b) i) att uppmuntra och/eller underlätta inrättande av åtminstone en radiostation på landsdels- eller minoritetsspråk, eller

- ii) att uppmuntra och/eller underlätta regelbunden sändning av radioprogram på landsdels- eller minoritetsspråk,
- c) i) att uppmuntra och/eller underlätta inrättande av åtminstone en TV-kanal på landsdels- eller minoritetsspråk, eller
- ii) att uppmuntra och/eller underlätta regelbunden sändning av TV-program på landsdels- eller minoritetsspråk,
- d) att uppmuntra och/eller underlätta produktion och distribution av radio- och TV-program på landsdels- eller minoritetsspråk,
- e) i) att uppmuntra och/eller underlätta att åtminstone en tidning grundas och/eller upprätthålls på landsdels- eller minoritetsspråk, eller
- ii) att uppmuntra och/eller underlätta regelbunden publicering av tidningsartiklar på landsdels- eller minoritetsspråk,
- f) i) att täcka de extra kostnaderna för massmedier som använder landsdels- eller minoritetsspråk, där enligt lag statligt stöd ges till massmedierna, eller
- ii) att tillämpa gällande bestämmelser för finansiellt stöd även till TV-program på landsdels- eller minoritetsspråk,
- g) att stödja utbildning av journalister och annan personal i massmedierna som använder landsdels- eller minoritetsspråk.

2. Parterna förbinder sig att garantera friheten att från grannländer direkt ta emot radio- och TV-sändningar på språk som brukas i samma eller liknande form som ett landsdels- eller minoritetsspråk samt att inte motsätta sig återutsändning av radio- och TV-sändningar från grannländer på ett sådant språk. De förbinder sig också att tillse att inga inskränkningar görs i fråga om yttrandefriheten och den fria informationsspridningen i den tryckta pressen på ett språk som brukas i samma eller liknande form som ett landsdels- eller minoritetsspråk. Eftersom utövandet av dessa friheter innebär förpliktelser och ansvar, kan verksamheten underkastas formaliteter, villkor, restriktioner eller straff som lagen föreskriver och som behövs i ett demokratiskt samhälle i den nationella säkerhetens, territoriella integritetens och den allmänna säkerhetens intresse för att förebygga oordning eller brott, skydda hälsa och moral, skydda annans goda namn och rykte eller rättigheter, förebygga att information som mottagits i förtroende avslöjas samt upprätthålla rättsväsendets auktoritet och opartiskhet.

3. Parterna förbinder sig att tillse att de som använder landsdels- eller minoritetsspråk företräds eller beaktas i organ som med stöd av lag kan komma att inrättas med ansvar att garantera frihet och pluralism i massmedierna.

Artikel 12

Kulturell verksamhet och kulturella inrättningar

1. I fråga om kulturell verksamhet och kulturella inrättningar - särskilt bibliotek, videobibliotek, kulturcentrum, museer, arkiv, akademier, teatrar och biografier, liksom också litterära arbeten och filmproduktion, uttrycksformer för folklig kultur, festivaler och kulturell företagsamhet, inbegripet bl.a. användning av ny teknologi - förbinder sig parterna till

följande på det territorium där dessa språk används och i den utsträckning som de offentliga myndigheterna är behöriga, har befogenhet eller inflytande:

- a) att uppmuntra uttrycksformer och initiativ som utmärker landsdels- eller minoritetsspråk och främja olika sätt att få tillgång till arbeten framställda på dessa språk,
- b) att främja olika sätt att på andra språk få tillgång till arbeten framställda på ett landsdels- eller minoritetsspråk genom att stödja och utveckla översättning, dubbning, eftersynkronisering och textning,
- c) att främja tillgång på landsdels- eller minoritetsspråk till arbeten framställda på andra språk genom att stödja och utveckla översättning, dubbning, eftersynkronisering och textning,
- d) att tillse att de organ som svarar för att anordna eller stödja kulturell verksamhet av olika slag avsätter tillräckliga medel för att inbegripa kunskaper i och användning av landsdels- eller minoritetsspråk och deras kultur i produktioner som de initierar eller stöder,
- e) att främja åtgärder för att tillse att de organ som svarar för att anordna eller stödja kulturell verksamhet förfogar över personal som helt behärskar landsdels- eller minoritetsspråket i fråga och det eller de språk som används av den övriga befolkningen,
- f) att uppmuntra direkt deltagande av företrädare för dem som använder ett visst landsdels- eller minoritetsspråk vid anskaffande av resurser för och planering av kulturell verksamhet,
- g) att uppmuntra och/eller underlätta upprättande av ett eller flera organ med uppgift att insamla samt förvara, presentera eller offentliggöra arbeten framställda på landsdels- eller minoritetsspråk,
- h) att vid behov skapa och/eller främja och finansiera tjänster som avser översättning och terminologisk forskning, särskilt i syfte att bevara och utveckla lämplig administrativ, kommersiell, ekonomisk, samhällelig, teknisk eller rättslig terminologi på vart och ett av landsdels- eller minoritetsspråken.

2. I fråga om territorier där landsdels- eller minoritetsspråk inte används av hävd, förbinder sig parterna, om antalet personer som använder landsdels- eller minoritetsspråk motiverar detta, att tillåta, uppmuntra och/eller tillhandahålla lämplig kulturell verksamhet och kulturella inrättningar i enlighet med föregående stycke.

3. Parterna förbinder sig att ta lämplig hänsyn till landsdels- eller minoritetsspråk och den kultur dessa språk ger uttryck för när de sprider sin kultur utomlands.

Artikel 13 **Ekonomiska och sociala förhållanden**

1. I fråga om ekonomisk och samhällelig verksamhet förbinder sig parterna till följande med avseende på hela landet:

- a) att från sin lagstiftning avlägsna varje bestämmelse som oberättigat förbjuder eller begränsar användningen av landsdels- eller minoritetsspråk i handlingar som har avseende på ekonomiska och sociala förhållanden, särskilt i anställningsavtal och i tekniska dokument som t.ex. bruksanvisningar för varor och utrustning,

b) att förbjuda att klausuler som utesluter eller inskränker användningen av landsdels- eller minoritetsspråks införs i företags interna regler och privata handlingar, åtminstone mellan dem som använder samma språk,

c) att motsätta sig praxis som avser att motverka användning av landsdels- eller minoritetsspråk i ekonomisk eller samhällelig verksamhet,

d) att underlätta och/eller uppmuntra användning av landsdels- eller minoritetsspråk med andra medel än vad som anges i föregående punkter.

2. I fråga om ekonomisk och samhällelig verksamhet förbinder sig parterna i den utsträckning de offentliga myndigheterna är behöriga på territorier där landsdels- eller minoritetsspråk används, och inom rimliga gränser, till följande:

a) att i sina regler för finansinstitut och banker inbegripa bestämmelser som, genomföringssätt som är förenliga med god affärsmannased, medger användning av landsdels- eller minoritetsspråk vid utfärdande av skuldebrev (checkar, växlar, osv.) eller andra betalningsförbindelser, eller, om lämpligt, att tillse att sådana bestämmelser införs,

b) att på de ekonomiska och samhällelige sektorer som direkt lyder under dem (den offentliga sektorn) vidta åtgärder för att främja användning av landsdels- eller minoritetsspråk,

c) att tillse att i social omsorg vid institutioner, såsom sjukhus, pensionärshem och vårdhem, möjlighet erbjuds att ta emot och behandla dem som använder landsdels- eller minoritetsspråk på deras eget språk när dessa är i behov av vård på grund av ohälsa, hög ålder eller av annan orsak,

d) att på lämpligt sätt tillse att säkerhetsanvisningar också avfattas på landsdels- eller minoritetsspråk,

e) att tillse att den information om konsumenters rättigheter som ges ut av de behöriga myndigheterna tillhandahålls på landsdels- eller minoritetsspråk.

Artikel 14 **Utbyte över gränserna**

Parterna förbinder sig

a) att tillämpa gällande bilaterala och multilaterala överenskommelser som binder dem till stater där samma språk används i samma eller liknande form, eller, om det behövs, att söka ingå sådana överenskommelser för att främja kontakter mellan dem som använder samma språk i de berörda staterna i fråga om kultur, utbildning, information, yrkesutbildning och vidareutbildning,

b) att underlätta och/eller främja samarbete över gränserna till förmån för landsdels- eller minoritetsspråk, särskilt mellan regionala och lokala myndigheter på vilkas territorium samma språk används i samma eller liknande form.

Del IV

Tillämpning av stadgan

Artikel 15

Periodisk rapportering

1. Parterna skall periodiskt, i en form som skall bestämmas av ministerkommittén, till Europarådets generalsekreterare inge rapport om den politik de har följt i enlighet med del II av denna stadga och om de åtgärder som de har vidtagit för att tillämpa de bestämmelser i del III som de har antagit. Den första rapporten skall inges inom ett år efter det att stadgan har trätt i kraft i förhållande till den berörda parten och följande rapporter inges med tre års mellanrum efter den första rapporten.
2. Parterna skall offentliggöra sina rapporter.

Artikel 16

Granskning av rapporterna

1. De rapporter som inges till Europarådets generalsekreterare enligt artikel 15 skall granskas av en expertkommitté som tillsätts i enlighet med artikel 17.
2. Organ eller sammanslutningar upprättade enligt lagstiftningen i en part får fästa expertkommitténs uppmärksamhet på frågor som hänför sig till de åtaganden som parten i fråga har gjort enligt del III i denna stadga. Efter samråd med den berörda parten får expertkommittén beakta denna information vid beredningen av den rapport som avses i stycke 3.
3. Organen eller sammanslutningarna får även avge yttranden om den politik som följs av en part i enlighet med del II.
3. På grundval av de rapporter som avses i stycke 1 och den information som avses i stycke 2 skall expertkommittén sammanställa en rapport för ministerkommittén. De kommentarer som inbegärts av parterna skall medfölja denna rapport och rapporten får offentliggöras av ministerkommittén.
4. Den rapport som avses i stycke 3 skall särskilt innehålla expertkommitténs förslag till ministerkommittén för beredning av ministerkommitténs eventuella rekommendationer till en eller flera av parterna.
5. Europarådets generalsekreterare skall vartannat år inge en detaljerad rapport till parlamentariska församlingen om tillämpningen av stadgan.

Artikel 17

Expertkommittén

1. Expertkommittén skall bestå av en medlem från varje part. Medlemmarna utnämns av ministerkommittén från en av parterna upprättad lista på personer av högsta integritet och med erkänd sakkunskap i de frågor som stadgan avser.
2. Kommittémedlemmarna skall utses för en period av sex år och de skall kunna omväljas. En medlem som inte kan fullgöra en mandatperiod skall ersättas i enlighet med förfarandet i stycke 1 och denna ersättande medlem skall fullgöra sin företrädares mandatperiod.

3. Expertkommittén skall anta sin arbetsordning. Sekretariatsfunktionen skall tillgodoses av Europarådets generalsekreterare.

Del V **Slutbestämmelser**

Artikel 18

Denna stadga skall stå öppen för undertecknande av Europarådets medlemsstater. Den skall ratificeras eller godkännas. Ratifikations- eller godkännandeinstrumenten skall deponeras hos Europarådets generalsekreterare.

Artikel 19

1. Denna stadga skall träda i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period av tre månader efter den dag då fem av Europarådets medlemsstater har uttryckt sitt samtycke till att vara bundna av stadgan i enlighet med bestämmelserna i artikel 18.

2. I förhållande till en medlemsstat som senare uttrycker sitt samtycke till att bli bunden av stadgan, skall den träda i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period av tre månader efter dagen för deponeringen av ratifikations- eller godkännandeinstrumentet.

Artikel 20

1. Efter ikraftträdandet av denna stadga får Europarådets ministerkommitté inbjuda stater som inte är medlemmar av Europarådet att ansluta sig till stadgan.

2. I förhållande till en stat som ansluter sig skall stadgan träda i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period av tre månader efter dagen för deponeringen av anslutningsinstrumentet hos Europarådets generalsekreterare.

Artikel 21

1. När en stat undertecknar stadgan eller deponerar sitt ratifikations-, godkännande- eller anslutningsinstrument får den avge en eller flera reservationer till artikel 7.2 - 7.5 i denna stadga. Inga andra reservationer får göras.

2. En fördragsslutande stat som har gjort en reservation enligt föregående stycke får helt eller delvis återta denna genom ett meddelande till Europarådets generalsekreterare. Återtagandet skall gälla från den dag då generalsekreteraren tog emot meddelandet.

Artikel 22

1. En part får när som helst säga upp denna stadga genom ett meddelande till Europarådets generalsekreterare.

2. Uppsägningen träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period av sex månader efter den dag då generalsekreteraren tog emot meddelandet.

Artikel 23

Europarådets generalsekreterare skall underrätta Europarådets medlemsstater och varje annan stat som har anslutit sig till denna stadga om

- a) varje undertecknande,
- b) deponeringen av varje ratifikations-, godkännande- eller anslutningsinstrument,
- c) varje datum för stadgans ikraftträdande enligt artiklarna 19 och 20,
- d) varje meddelande som mottagits om tillämpning av bestämmelserna i artikel 3.2,
- e) andra åtgärder, anmälningar eller meddelanden som rör denna stadga.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade, undertecknat denna stadga.

Upprättad i Strasbourg den 5 november 1992 på engelska och franska, vilka båda texter har samma giltighet, i ett enda exemplar som skall deponeras i Europarådets arkiv. Europarådets generalsekreterare skall sända bestyrkta kopior till varje medlemsstat i Europarådet och till varje annan stat som har inbjudits att ansluta sig till denna stadga.